

Sociální a politická filozofie

Jaro 2018

Radim Bělohrad

požadavky

- Docházka: 1 povolená absence
- Závěrečný test, min. 60 %

Témata kurzu

- Role politické filozofie
- Politická autorita (zdůvodnění státu)
- Kdo má vládnout? Hodnota demokracie
- Svoboda a hranice politické autority
- Spravedlnost a distribuce statků
- Feminismus a multikulturalismus

Doporučená literatura

- J. Wolff - Introduction to political philosophy
- David Miller – Political Philosophy
- Goodin et al. – A Companion to Contemporary Political Philosophy

Úvod – role politické filozofie

Ambrogio Lorenzetti (1290–1348)

Alegorie dobré a špatné vlády a jejich účinků na město a venkov
Pallazo Pubblico, Siena, Itálie

Dobrá vláda a její atributy

Detail – dobrá vláda

Účinky dobré vlády ve městě

Účinky dobré vlády na venkově

Špatná vláda

Účinky špatné vlády ve městě

Účinky špatné vlády na venkově

Cíl PF

- PF – disciplína, která zkoumá povahu, příčiny a účinky dobré a špatné vlády.
- Obraz ilustruje 3 myšlenky
 - Na vládě záleží
 - Povahu vlády lze ovlivnit
 - Existuje politické poznání
- Máme poselství alegorie věřit? Úkol pro PF

Několik poznámek

- Vláda chápána široce
 - Soustava pravidel, praktik a institucí, které řídí společnost
 - Ne nutně totéž co stát.
- Cíl dnešní PF jsou kvalitní instituce, ne osobní vlastnosti vladaře

Na vládě záleží

- Evidentní – srov. nacistické Německo, maoistickou Čínu, současnou Sýrii

Vládu lze ovlivnit

- Námitka z determinismu
 - Středověk – cyklický vývoj společnosti
 - 19. století – sociální příčiny vývoje společnosti
 - Viz. Marxismus
 - 20. století – globalizace, konec dějin, liberalismus
- Námitka z irelevance PF
 - Skutečný vliv politických filozofů?
 - Dlouhodobá perspektiva

Existuje politické poznání

- Filozofové nemají speciální kognitivní schopnosti, jen systematický přístup
 - implicitní předpoklady pol. debat
 - vztahy mezi politickými hodnotami
- Jsou pravdy PF univerzální?
 - ano: zdůvodnění vlády
 - ne: hodnota demokracie, svobody

Téma 1

Politická autorita

Hodnota státního zřízení

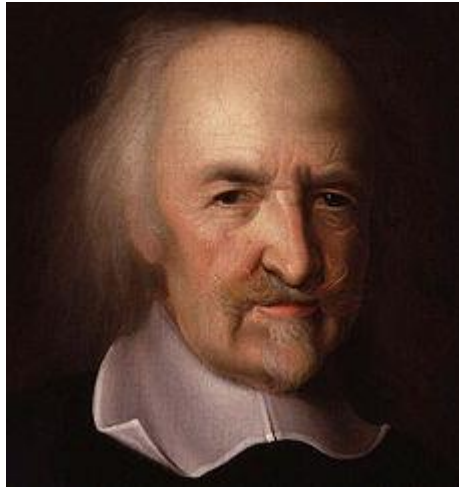
- Stát přináší užitek, ale také občany **omezuje**
- Historicky bezprecedentní situace
- Klíčová otázka
 - Co zdůvodňuje existenci státního zřízení a jeho **politické authority?**

Politická autorita

- Miller (2003):
- 2 složky – **přirozená a vynucovaná**
 - Lidé se dobrovolně podvolují
 - Stát sankcionuje ty, kteří se nepodvolují
- Složky se vzájemně podporují

Zdůvodnění politické autority

- Obvyklá strategie:
 - Popis alternativy – tzv. **přirozeného stavu**
 - Stav před vznikem státu (bez státu), který reguluje společenské interakce.
 - 3 prominentní koncepce
 - Hobbes
 - Locke
 - Rousseau

Thomas Hobbes

(1588–1679)

- Zažil selhání politické autority během anglické občanské války 1642–1651.
- **Leviathan** – 1651
- Přirozený stav je stav války všech proti všem o základní prostředky.

- *„Za toho stavu není místa ani pro příčinnost ani píli, poněvadž je jejich ovoce nejisté. A proto není ani vzdělávání půdy, ani plavba, ani doprava zboží přes moře a jeho spotřeba. Nestavějí se pohodlné domy ani prostředky pro dopravu příliš těžkých předmětů. Nepěstuje se věda o tvářnosti země, nepočítá se čas, nekvete umění ani písemnictví, hyne společnost, a co je ze všeho nejhorší, stálý strach a nebezpečí hrozí násilnou smrtí. Lidé žijí osaměle, nuzně, stísněně, jako zvířata; a jejich život je jen krátký.“*

zdůvodnění

- Příčinou je **lidská přirozenost**
- 2 aspekty:
 - schopnost **sebepoznání**
 - **materialistická** a mechanistická koncepce člověka
- Důsledek:
 - Člověk se neustále snaží, hledá štěstí, blaženost, což vede ke konkurenci a válce.

Aspekt moci

- Dosažení štěstí vyžaduje **moc**.
- 3 zdroje moci:
 - Materiální **bohatství**
 - **Reputace**
 - **Přátelé**
- Moc vyžaduje stále větší moc. Vysoká konkurence.

Situační faktory

- Člověk je ve stavu rovnosti, nedostatku a nejistoty
 - **Rovnost** – fyzická – schopnost zabít
 - **Nedostatek** statků
 - **Nejistota** před útokem
- Proto tendence k útoku
 - Pro **zisk**
 - **Preventivně** (pro obranu)
 - Pro **reputaci**.

Námitka I

- Lidé nejsou tak krutí
- Odpověď:
 - Nejsou krutí, ale strach znemožňuje důvěru a bez důvěry se spolupráce zhroutí.
 - Útok je racionální

Námitka II

- Lidé se řídí **morálkou** i bez zákonů
- Odpověď – v přirozeném stavu:
 - morálka neexistuje
 - člověk má **právo na svobodu**
 - řídí se **zákony přírody**
 - 19. pravidel na základě negativní formulace zlatého pravidla
 - řídit se ZP je **kolektivně racionální**, ale nemusí být **individuálně racionální**.

Navrhované řešení

- **společenská smlouva**
 - ustanovení silné autority
 - trestání hříšníků
 - zajištění bezpečí a důvěry
 - možnost kooperace
 - morální chování je racionální
- autorita musí být neomezená a nedělitelná.

John Locke

1632–1704

- Dvě pojednání o vládě (1689)
- Teze: v přirozeném stavu je možné žít relativně spokojený život.
 - Existuje totiž přirozený zákon, který je vymahatelný.

3 charakteristiky PS

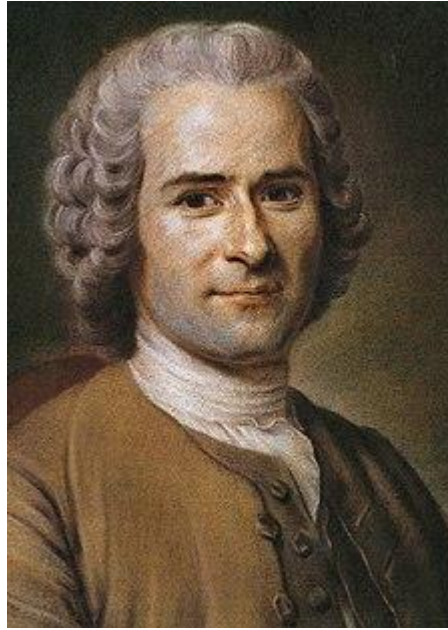
- **rovnost** – ne fyzická, ale morální
- **zákon přírody** – teologická interpretace
 - zákaz ubližování, povinnost zachovat lidský rod, právo na život
- **svoboda** – limitována zákonem přírody
- Vymáhat může každý – každý je autoritou
- Vymahatelnost garantuje právo na majetek

Námitka

- Nic nebrání eskalaci do otevřeného konfliktu.
- Odpověď (x Hobbesova teorie)
 - v PS **není stav nouze**
 - lidé raději vyrábí než válčí

K čemu tedy stát?

- PS není zcela idylický
- **spory o interpretaci** zákona přírody (spravedlnosti)
- **zavedení peněz** má neblahé důsledky
 - vznik nadbytku, kumulace, luxusu
 - vede k závisti
- PS tedy nevydrží a stává se nesnesitelný.

Jean-Jacques Rousseau

1712–1778

politické spisy

- Rozprava o původu a základech nerovnosti mezi lidmi
- Emile aneb O výchově
- O společenské smlouvě aneb O zásadách státního práva

citát

- *„Filozofové, kteří se zabývali základy morálky, měli všichni potřebu vrátit se do přirozeného stavu; ale žádný z nich se tam nedostal...Každý z nich ... stále lpí na touhách, vášních, tísní, přáních a pýše a přenáší tyto ideje, které vznikly až se společností, na přirozený stav, a když tedy mluví o divochu, tak ve skutečnosti popisují člověka společenského.“ (Rozprava...)*

role soucitu

- jiná teorie lidské přirozenosti
 - člověk **soucitný** a altruistický
 - má odpor k utrpení druhých
 - často omezuje sobectví a pud sebezáchovy
- soucit plní roli zákonů
- divoch se chová mnohem mírumilovněji
- návrat do PS však není možný

kritika civilizace

- civilizace nepřinesla samá pozitiva
 - „*Bůh stvořil všechny věci dobré. Pak se jich chopil člověk a udělal z nich zlo.*“
- pokrok hodnocen negativně
- vědy a umění poškodily morálku

Námitka

- Dokáže jen soucit zabránit válce?
 - konflikt blahobytu druhého s vlastním životem
- Odpověď
 - divoch má málo potřeb
 - divoch je samotář
 - netouží po reputaci
 - nemá touhu po moci
 - důvody pro konflikt se minimalizují

přechod k civilizaci

- Možný scénář:
- Lidé mají **svobodu vůle** a **schopnost se učit**
- Učení vede k pokroku a neštěstí
- Pokrok nevede k válce, ale **inovaci**
- Inovace přináší **kooperaci a volný čas**
- Vznikají **nadbytečné výrobky**, pokleslé potřeby a negativní lidské vlastnosti
- Největší příčina zla: **zemědělství a metalurgie**
- Soukromý majetek – **nerovnost** – **války**.
- Vznik státu je reakcí na válku.

Srovnání

- **Hobbes**
 - PS je stav války způsobený lidskou touhou po štěstí a velkou konkurencí o zdroje. Boj je racionální volba ve stavu nejistoty.
- **Locke**
 - v PS existují přirozená práva, morální normy a relativní hojnost. Spory kvůli interpretaci spravedlnosti. Zavedení peněz vede k napětí.
- **Rousseau**
 - PS je mírumilovný, ale neudržitelný. Pokrok vede ke kumulaci majetku a ta k napětí.
- Zavedení politické autority je nezbytné k regulaci společenských vztahů.

Výzva anarchismu

představitelé

- první známky u antických myslitelů
- William Godwin – filozofický anarchismus
- Michail Alexandrovič Bakunin
- Petr Alexejevič Kropotkin – anarchokomunismus
- Gerard Casey – libertarianismus
- Robert Nozick, Noam Chomsky

teze a druhy

- **Teze:** sociální kooperace je možná i bez existence politické autority.
- Dva druhy:
 - akcent na **komunitu** (sociální)
 - akcent na **trh** (libertarianismus)

sociální anarchismus

- představitel: Kropotkin – Dobývání chleba
- základem interakce malá **komunita**
- nástroj regulace **společenský tlak**
- projekty mezi komunitami
- penalizace vyloučení
- samoregulační systém, vláda zbytečná

problémy

- existence malých komunit
- nesamozřejmost mezikomunitní kooperace

tržní anarchismus

- představitelé Nozick, Casey
- státní služby lze převést na **soukromé**
- k vymáhání pořádku soukromé agentury
- soukromá pojištění, školy, mýtné

problémy

- **konflikt** mezi soukromými agenturami
 - vznik jedné monopolní – ekvivalent státu
- existence **veřejných statků**
 - od podstaty náleží všem, i těm, kteří neplatí.
 - nenahraditelná funkce státu.

Závěr

- Přirozený stav je nežádoucí či nestabilní, projekt anarchismu je nepřesvědčivý.
- Existence státu se jeví jako nejlepší alternativa.

Problém politické povinnosti

otázka

- Proč by se měl politické autoritě podřídit i jedinec, který s ní nesouhlasí?
- Dvě populární odpovědi:
 - Člověk projevuje **implicitní souhlas**
 - Vyžaduje to **spravedlnost**.

implicitní souhlas

- preference života ve státě je forma souhlasu
- požívání výhod státního zřízení je forma souhlasu
- účast ve volbách je forma souhlasu
- Všechny tři pokrývají koncept souhlasu.

povinnost daná spravedlností

- Konformita lidí přináší užitek všem
Nekonformita jednotlivce je nespravedlivá
- Problémy:
 - jsou výhody státu skutečně pro všechny?
 - ne všichni požívají výhod státu stejnou měrou
 - otázka materiální spravedlnosti
- vyvstává otázka legitimního odporu
 - legitimita občanské neposlušnosti.

Další literatura

Další literatura

analýza politické autority

- April Carter – Authority and Democracy, 1979
- Leslie Green – The Authority of the State, 1998
- David Schmidtz – The Limits of Government, 1991

o klíčových autorech

- Richard Tuck – Hobbes, 1989
- David Lloyd Thomas – Locke on Government, 1995
- Christopher Bertram – Rousseau and 'The Social Contract', 2003

anarchismus

- David Miller – Anarchism, 1984
- Petr Kropotkin – Dobývání chleba, 1892
- Jonathan Wolff – Robert Nozick, 1991
- George Woodcock – The Anarchist Reader, 1977

otázka politické povinnosti

- John Horton – Political Obligation, 1992
- George Klosko – The principle of Fairness and Political Obligation, 1992
- John Simmons – Moral Principles and Political Obligations, 1979

zdůvodnění občanské neposlušnosti

- Peter Singer, Democracy and Disobedience, 1973

Téma 2 – Kdo má vládnout?

Hodnota demokracie

Úvod

- Nelze žít bez státu. Jak by měl stát vypadat?
- demokracie jako preferovaný režim
- 3 charakteristiky
 - vláda lidu
 - vláda nad lidem
 - vláda pro lidi
- diskuse nad dalšími charakteristikami
 - tzv. **teorie demokracie**

teorie demokracie

- Má D brát ohled na preference menšin?
- Reprezentativní x přímé modely demokracie
- Metody volby zastupitelů
- Měření preferencí
- Kdo má volit?
- Poměrný systém x většinový

Hodnota demokracie

Platón proti D

- Ústava
- vláda lidu = vláda lůzy
- analogie s řemeslem – vyžadujeme odbornost
- Profesionální vladař
 - učenec, filozof, zdatný jedinec, voják
- Lze Platónův útok vyvrátit?

INSTRUMENTÁLNÍ HODNOTA DEMOKRACIE

hrozba diktatury

- Platón adoruje diktaturu
- možnost korupce vládců
 - jsou nemajetní
 - proč vládnou?
 - riziko změny majetkových zákonů
- D jako systém pojistek je vhodnější

zjišťování preferencí

- vláda je pro lidi
 - co chtějí?
 - D volby snadno zjistí
- problém 1: nejde o preference, ale zájem
 - odpověď: v reálném životě jde o preference
- problém 2: průzkum trhu je efektivnější
- problém 3: smíšená motivace

smíšená motivace

- někteří lidé volí podle preferencí, jiní podle správnosti
 - nelze rozlišit
- Dilema
 - apel na volbu dle preferencí
 - marketingový průzkum efektivnější
 - apel na volbu dle všeobecného zájmu
 - je třeba nový argument pro demokracii
 - lidé příliš hloupí, vládce moudřejší

volba ve všeobecném zájmu

- Nicolas de Condorcet
 - lidé mohou volit dobře i o všeobecném zájmu
- 2 podmínky
 - lidé nevolí podle aktuálních preferencí
 - je nadpoloviční pravděpodobnost, že se jednotlivec nemýlí.
- při velké populaci téměř jistota, že volba bude správná.
- Condorcet pesimista, Rousseau optimista.

VNITŘNÍ HODNOTA DEMOKRACIE

vnitřní hodnota

- má řemeslo či umění jen instrumentální hodnotu?
- D ztělesňuje 2 vnitřní hodnoty
 - svoboda
 - rovnost

Rousseauova koncepce

obhajoba instrumentální i vnitřní
hodnoty demokracie

1. aktivní občan

- vzdělání pro masy
- vyžadována politická aktivita
 - tvorba zákonů ve všeobecných shromážděních
 - volba v souladu s všeobecnou vůlí
 - prosazování obecných zákonů

2. omezení aktivity

- Volená reprezentace
 - nevytváří zákony
 - aplikuje a vynucuje dodržování
- Rousseauův model – „volená aristokracie“

Condorcetova výzva

- Podle R lze naplnit Condorcetovy podmínky
 - vzdělání k občanství
 - beztřídní společnost, bez politických stran
 - cenzura
 - civilní náboženství
- Cíl: dosažení sociální koheze a identifikace s veřejným zájmem
 - stačí to?

vnitřní hodnota R demokracie

- Rovnost
 - beztřídní společnost
 - vědomí všeobecného prospěchu
 - obecné zákony
- Ale:
 - ženy nemají volební právo

vnitřní hodnota R demokracie

- svoboda
 - silně omezena
 - zákaz ateismu, úřad cenzora
 - specifické pojetí svobody: pozitivní svoboda
 - život racionální
 - pro R jde o život ve společenském zřízení
 - podřízení se zákonu = skutečná svoboda
 - problém: donucení ke svobodě
 - legitimizace tyranie

hodnocení Rousseauovy koncepce

- Systém instrumentálně užitečný, pokud:
 - silná identifikace s obecným zájmem
 - silná koheze společnosti
- R nastavuje společenské mechanismy, aby toho bylo dosaženo.
- Tím zároveň omezuje svobodu.
- Dosahuje instrumentální hodnoty na úkor vnitřní. Jsou alternativy?

Participační demokracie

(účastnická, aktivní)

tři úpravy R koncepce

- hlubší zapojení jednotlivce do legislativy a respekt k menšinám
- lid nejen vytváří, ale také aplikuje a vymáhá zákony
- lid rozhoduje na všech úrovních
 - místní samospráva, pracoviště, rodina...
- Jen aktivní angažmá je skutečná svoboda a rovnost.

problémy

- plná participace je nemožná
 - delegování nezbytné
- kdo udává agendu?
 - zastupitelé?
- časová náročnost, jiné preference, snížení produktivity

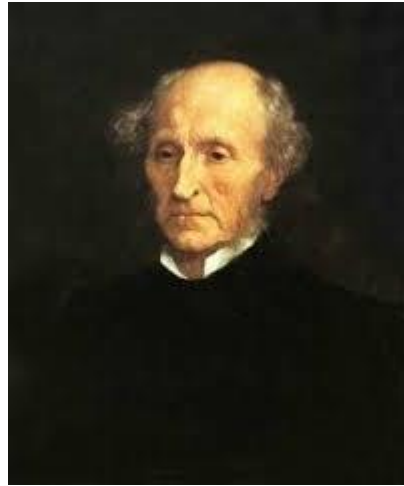

representativní demokracie

- volení zástupci
 - vytváří, aplikují a vymáhají legislativu
- nejznámější obhajoba
 - J. S. Mill

Milova koncepce zastupitelské demokracie

role vlády

- 1. zlepšovat občany
- 2. spravovat věci veřejné.
 - To může i despota, avšak na úkor bodu 1.
- Lidem se daří pouze za podmínek nezávislosti.
- Participační demokracie nefunguje
- Nutno přijmout reprezentativní
 - vyžaduje vzdělávání a aktivní participaci na věcech veřejných

pojistka proti volené tyranii

- Jak zabránit proměně D ve volenou tyranii?
- dělba státní moci
 - zákonodárná, výkonná, soudní
 - nezávislost jako pojistka zneužití moci
- Mill dodává:
 - omezení nákladů na politické kampaně
 - ministři bez platu

volba ve všeobecném zájmu

- Jak motivovat voliče volit ve všeobecném zájmu?
 1. veřejná volba, ne tajná.
 2. negramotní nevolí, vzdělanci mají více hlasů

hodnocení Millovy koncepce

- Instrumentální efektivita za cenu vnitřní hodnoty
 - svoboda zachována
 - rovnost potlačena.

Závěr

Požadavky na demokracii

- funkčnost – pro blaho lidí
- svoboda
- rovnost
- ochrana minorit
- časová a intelektuální nenáročnost
- pojistka proti nevzdělané volbě
- pojistka proti kolapsu do tyranie
- Jsou tyto podmínky spolu dosažitelné?

Proč preferovat demokracii?

- Dosud nezmiňovaná hodnota:
 - respekt k občanu
 - mít hlas je symbolická hodnota
 - nezávisí na tom, co s hlasem provedu
- Jediná odpověď na otázku, proč se podřítit vládě
 - je to vláda zvolená ve všeobecných volbách
- Dává omezenou kontrolu nad vládou.

Další literatura

K povaze a zdůvodnění demokracie

Harrison, R. (1993): *Democracy*. London: Routledge

Held, D. (1987): *Models of Democracy*. Cambridge: Polity

Waldron, J. (1993): Rights and Majorities: Rousseau Revisited. In *Liberal Rights*. Cambridge: Cambridge University Press.

Participační demokracie

Barber, B. (1984): *Strong Democracy*. University of California Press

Burnheim, J. (1985): *Is Democracy Possible?* Polity Press

K politickému rozhodování obyčejných lidí

Coote, A., Lenaghan, J. (1997): *Citizens' Juries*. IPPR.

Fishkin, J. (1995): *The Voice of the People*. Yale University Press.

K Platónovi

Pappas, N. (2003): *Plato: The Republic*. 2nd edn. London: Routledge. Úvod od Ústavy.

Popper, K. (1945): *The Open Society and Its Enemies*, I. London: Routledge. Zásadní kritika Platóna.

Ke Condorcetovi

Barry, B. (1967): The Public Interest. In A. Quinton (ed.), *Political Philosophy*. Oxford: OUP

Black, D. (1958): *The Theory of Committees and Elections*. Cambridge: CUP

K Rousseauovi

Berlin, I. (2002): Two Concepts of Liberty. In *Liberty*. Oxford: Clarendon Press. Klasické dílo definující dva pojmy svobody.

Téma 3

Svoboda a omezení politické moci

Úvod

- demokracie nezaručuje spravedlnost
 - je třeba chránit zájmy menšin
- Mill obhajuje zastupitelskou demokracii
 - její moc však zásadně omezuje
 - odmítá anarchismus i despocii
 - hledá střední cestu – kombinace politické autority a individuální svobody

Princip svobody

- Za jakých okolností může vláda bránit lidem jednat dle vlastní vůle?

„Jediný důvod, na základě kterého může být uplatňována právoplatně moc nad jakýmkoli členem civilizované společnosti proti jeho vůli, je zabránit mu způsobit újmu jiným osobám. Jeho vlastní dobro, ať už fyzické či morální, není dostatečným důvodem.“

Princip svobody

- princip radikální, vyžaduje zdůvodnění
 - perzekuce kvůli vyznání
 - neumožňuje rozumný paternalismus
- princip se netýká dětí a „barbarů“
- důležitý předpoklad: svoboda má instrumentální hodnotu – zvyšuje blahobyt

příklad: svoboda slova

- Mill obhajuje svobodu slova a volnou diskusi.
 - i nepopulární názory jsou legitimní
 - mohou být pravdivé
 - pokud jsou nepravdivé, slouží k užitečné konfrontaci a zdůvodnění pravdivých
 - viz úspěch kreacionismu v USA
 - neomylnost neexistuje
 - viz popravy Sókrata a Ježíše

vede pravda ke štěstí?

- J.-J. Rousseau – Rozprava o vědách a umění
 - poznání korumpuje, divoch je ignorant, ale blaženější
- Lež či nevědomost může vést k většímu užitku
- Mill: užitek přesvědčení je opět otázka k diskusi – svoboda slova je nutná.

Pojem újmy

- vyžaduje interpretaci
 - viz příklad založení nové církve
- existují činy orientované jen na činitele?
 - nemá každý čin přesah na jiné?
 - existuje sféra privátních rozhodnutí?
- Důležitá otázka:
 - za jakých okolností je legitimní cítit se dotčen?
 - Mill: urážka nezdůvodňuje cenzuru

zdůvodnění principu svobody

- Millův pokud definovat koncept újmy:
utilitární koncepce práv.
 - „Každá osoba by měla přijmout určitý způsob chování k druhým. Neměla by mařit zájmy druhých, přesněji řečeno takové zájmy, které jsou na základě zákona či implicitního porozumění, chápány jako práva.“

utilitarista obhajuje práva?

- Koncept (přirozených) práv je problematický
 - jsou fundamentální – nelze zdůvodnit
 - která práva máme?
- Mill zdůvodňuje utilitaristicky
 - člověku právem náleží to, co je užitečné (vede k největšímu štěstí pro co největší počet), aby vlastnil.
 - koncepce nemá pochybný metafyzický ani epistemický status

celkový obraz

- Největší blahobyt dosažen:

- existencí sféry soukromých zájmů, kam vláda nemůže zasahovat
- existencí veřejné sféry, kde je intervence možná jen tehdy, pokud neporušuje utilitárně definovaná práva jedinců.

aplikace: kritika náboženství

- Zamyslete se nad otázkou, zda je z hlediska Millovy koncepce legitimní kritika náboženství (např. ve formě karikatur náboženských symbolů).
- Jaké faktory by hrály roli při posuzování této otázky?

konflikt s principem svobody

- Problém pro utilitární zakotvení práv
- Utilitarismus licencuje paternalismus
 - viz prevence drogové závislosti
 - utilitárně zdůvodnitelná, v rozporu s individuální svobodou.
- Utilitární teorie práv není nutně liberální
- Proč přijímat Millův systém?

Individualita a pokrok

- Svoboda je nutná k originalitě a individualitě
- Individualita je nutná pro blahobyt
 - lidé jsou nejlepšími soudci individuálního štěstí
 - svoboda volby nezbytná pro zdravý rozvoj
 - pokrok je umožněn „životními experimenty“
- Teze, že svoboda vede k pokroku, je klíčová.

další formy obhajoby svobody

- Svoboda jako vnitřní dobro.
- J. Rawls – teorie spravedlnosti
 - neutilitaristická koncepce svobody.

Problémy liberalismu

Problémy liberalismu

- I Mill souhlasí s omezením principu svobody
 - obchod s otravnými látkami
 - opilost
 - nemravnost

NO PDA

- Společnost nemůže stavět jen na PS.

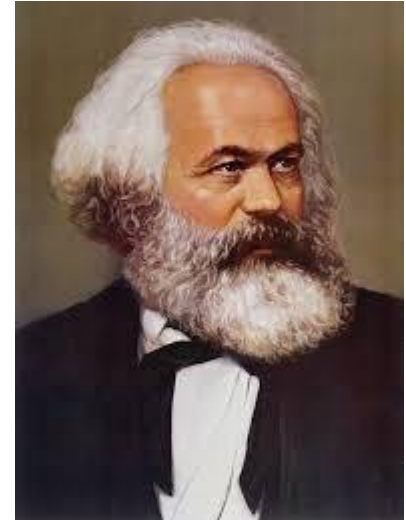
Kritika P. Devlina

- PS umožňuje nemravné činy.
- Zvyková mravnost je důležitá hodnota.
- Devlin – debata o legalizaci homosexuality a prostituce v Británii
 - The Wolfenden Report – návrh legalizace
 - Devlin oponoval
 - argument z dezintegrace společnosti
 - argument z inherentní nemorálnosti činů
 - urážka společnosti

Marxistická kritika

- Liberalismus je povrchní doktrína;
 - brání skutečné svobodě člověka
- L umožňuje politickou emancipaci
 - (úroveň státu)
- P. E. nezaručuje lidskou emancipaci
 - (úroveň občanské společnosti)
- L staví na egoistických právech
- Lidská emancipace = kooperativní život rovných bytostí

Komunitaristická kritika

- Liberalismus je izolacionismus
- Člověk nutně součástí komunity – utváří jeho identitu
- V komunitě není svoboda důležitou vlastností
- Bez komunity odcizení a dezintegrace
- Náprava – uchování zvykové morálky – pojivo komunity. Nelze podrývat komunitu.
- Předpoklad: pozitivní pojetí svobody

Závěr

- Millova obhajoba negativní svobody přijata
- Předpokládá možnost morálního pokroku na základě experimentování – pochybné.
- Komunitaristé vidí štěstí v tradici
- Obhájci principu svobody musí prokázat možnost morálního pokroku, nebo ukotvit princip svobody jiným způsobem.

Další literatura

- Gray, J., Smith, G. W. (eds.) (1991): *J. S. Mill On Liberty in Focus*. London: Routledge. Eseje analyzující Millův klíčový spis.
- Skorupski, J. (1989): *John Stuart Mill*. London: Routledge. Rozbor Millových politických idejí v kontextu jeho dalších myšlenek.
- Miller, D. (1991): *Liberty*. Oxford: OUP – Kvalitní kolekce esejí k tématu svobody.
- Feinberg, J. (1984): *Harm to Others*. Oxford: OUP – Kritická analýza principu svobody.
- McLellan, D. (ed.) (2000): *Karl Marx: Selected Writings*. Oxford: OUP. Selekce Marxových spisů včetně jeho práce K židovské otázce.
- Devlin, Patrick. (1965): *The Enforcement of Morals*. Oxford: OUP. Selekce Devlinových spisů včetně diskutované práce *Morals and the Criminal Law*.
- Hart, H. L. A. (1963): *Law, Liberty, and Morality*. London: OUP. Kritická polemika s Devlinem.
- Avineri, S., de-Shalit, A. (eds.) (1992): *Communitarianism and Individualism*. Oxford: OUP. Antologie zakládajících textů komunitarismu.
- Sandel, M. (1998): *Liberalism and Limits of Justice*. Cambridge: CUP. Vlivná obhajoba komunitarismu.
- Mulhall, S., Swift, A. (1996): *Liberals and Communitarians: An Introduction*. Oxford: Blackwell Publishers.

Téma 5

Feminismus a multikulturalismus

Předpoklad liberálního individualismu

- 4 teze definující liberální individualismus:
 - PF má navrhovat principy spravedlnosti
 - Nejvyšší hodnoty jsou svoboda a rovnost
 - Společnost především spravedlivá
 - Práva a povinnosti vychází z aktivity jedinců

Zpochybnění liberálního individualismu

- Falešný obraz lidské přirozenosti a společenských vztahů
- Naivní obraz toho, co je pro člověka možné politicky dosáhnout
- Opozice: konzervativci, komunitaristé, socialisté, environmentalisté, feministé, multikulturalisté

Zpochybnění liberálního individualismu

- Riziko liberální demokracie: postavení menšin
 - historická diskriminace žen a kulturních minorit
- F a M odmítají LI
 - otázky pol. authority, svobody, soc. spravedlnosti dnes nejsou klíčové
 - nahrazeny otázkami po identitě, soukromém a veřejném, respektu ke kulturní odlišnosti, péče
 - politika se odehrává mezi jedinci, ne na úrovni vlády

příklady

- postavení žen v minulosti ignorováno
 - volební právo, majetková práva, nižší mzda
- postavení minorit taktéž
 - otroctví, segregace, apartheid, pogromy, náb. diskriminace, vznik rezervací
- dnes otevřená diskriminace vzácná, sociální aspekty však přetrvávají
 - nižší platy, zaměstnání před mateřskou

klíčová otázka

- Musíme opustit klasickou politickou filozofii?
- Je možné výzvu řešit pomocí klasických kategorií svobody, rovnosti, soc. spravedlnosti?
- Jak se kritika týká jednotlivých kategorií PF?

politická autorita

- Tradičně otázka moci vlády, státu
 - přepokládá distinkci mezi veřejným a soukromým
- F – nelze odlišit veřejné od soukromého
 - koncept politické moci se týká vztahů mezi muži a ženami
- Muži skutečně uplatňovali v dějinách nad ženami moc (ekon. závislost, předsudky o postavení ve společnosti, fyz. násilí), politická filozofie přehlížela

- Vztahy mezi muži a ženami by měly být politickým tématem kvůli selhání tradiční politiky:
 - netematizovala vztahy
 - nedefinoval parametry vztahů mužů a žen
 - neposkytla ženám ochranu proti násilí
 - nedohlédla na dodržování práv
 - neposkytla dostatečnou osobní svobodu
- Selhání umožnilo dominanci mužů.

svoboda

- definuje sféru autonomního rozhodování
- F a M tvrdí, že mají reálně nižší míru svobody v soukromé oblasti
- Tzv. soukromé jednání může přesahovat do sféry zájmu žen a minorit.

příklady

- svoboda jako škála možností a schopnost volit
 - historicky omezena
 - sňatek, výchova, omezená povolání
 - v současnosti formálně platná
 - ale možnost vyšších nákladů na svobodné rozhodnutí
 - kulturní předsudky ohledně vizáže a role

otázka přirozenosti

- Nejsou rozdíly mezi m a ž přirozené?
 - pokud ano, některé předsudky jsou důvodné a nepředstavují újmu
- Složitá otázka
 - J. S. Mill – nelze prokázat, nejlépe agnosticismus
- Řešení:
 - zajistit formální podmínky rovnosti
 - stejné příležitosti včetně nákladů na příležitosti
 - diskutovat o tradičních rolích.

legitimita omezení svobody

- hranice mezi urážlivým projevem a projevem omezujícím osobní svobodu
- F a M tvrdí, že mediální obraz ovlivňuje stereotypy
 - ženy sexuální objekty, černoši kriminálníci
 - Viz: <http://www.gurl.com/2015/08/11/offensive-black-stereotypes-movies/#1>
 - ovlivňují jedince, kteří rozhodují o kariéře
 - nutno omezit SS – zákaz pornografie, rouhání apod.

demokracie

- nízké zastoupení žen v politických funkcích
 - formálně dostupné
 - zastupitelé silné pravomoci
 - nemusí nutně reprezentovat menšiny
 - ty musí být slyšet a mít možnost argumentovat.
- Formy kritiky:
 - předpokládána racionální argumentace – znevýhodňuje skupiny
 - o některých tématech se nemá rozhodovat demokraticky
 - interrupce – jen ženy.

distributivní spravedlnost

spravedlnost v domácnosti

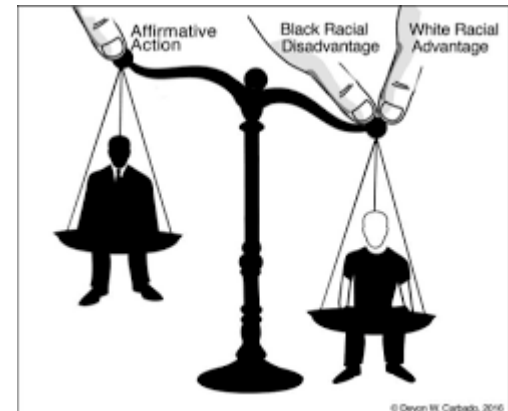
- 2 klíčové oblasti
 - spravedlnost v domácnosti
 - pozitivní diskriminace
- Soc. spravedlnost: jak instituce distribuují benefity a náklady mezi jedinci
- F: jak se promítají principy do domácnosti?
 - jak ovlivňují širší distribuci povolání, příjmů, volného času?
 - bez spravedlnosti v rodině není sociální spravedlnost

spravedlnost v domácnosti

- realita: formální spravedlnost bez odrazu v domácnosti
 - neférová dělba práce
 - překážky v kariérním postupu kvůli mateřské
- diskuse mezi F
 - co znamená spravedlnost v domácnosti
 - je rovná zátěž spravedlivá?
 - některé F: striktní rovnost překážka v rozvíjení mateřské přirozenosti.

pozitivní diskriminace

- kritika politiky zásluh – spravedlnost vyžaduje pozitivní diskriminaci
- PD široce implementována, kontroverzní
- Zdůvodnění PD:
 - na první pohled kontradikce, ale
 - hodnocení zásluh předpojaté
 - forma reparací za minulá příkoří
 - nedostatek „etnických“ profesionálů

klíčová otázka?

- Zdá se, že pojmy klasické politické filozofie lze jen transformovat či lépe promyslet, aniž bychom je museli opouštět.
- Odpověď je však zjednodušující.

Další literatura

Další literatura:

Kymlicka, Will (2002): *Contemporary Political Philosophy*. Oxford: OUP (rozbor feminizmu i multikulturalismu)

Jaggar, A., Young, I. M. (eds.) (1998): *A Companion to Feminist Philosophy*. Oxford: Blackwell (sborník klíčových textů k feminizmu)

Pateman, Carole (1988): *The Sexual Contract*. Polity Press (o vztahu žen a mužů jako politickém vztahu)

MacKinnon, C. (1994): *Only Words*. Harper Collins (slavný argument proti legálnosti pornografie)

Okin S. M. (1989): *Gender and Family*. Basic Books (o sociální spravedlnosti v rámci rodiny)

Cahn, S. (2002): *The Affirmative Action Debate*. Routledge (diskuse k pozitivní diskriminaci).